

Ukraine, they significantly outperform introduced commercial varieties in terms of functional adaptability to growing conditions, which ensures the stability of taste and organoleptic indicators of gooseberry berries even under significant abiotic environmental pressure. Varieties of foreign selection, under conditions of significant biotic stress during berry ripening, received slightly lower scores for organoleptic characteristics and appearance from many participants. The exception was the Belaruskii sakharanny variety. Tasters rated it with the highest score over all the years of research. The well-known commercial varieties of foreign-bred gooseberries, Tixia, Pax and Orfey, received the highest scores for the size and appearance of the berries. The taste qualities of these variants were inferior to the best examples of Ukrainian selection.

Key words: gooseberry, variety, tasting, taste, consistency, color, attractiveness, berry, consumer.

Одержано редколегією 13.10.2025

DOI: 10.35205/0558-1125-2025-80-122-142

УДК 634.23:631.541.11:631.526.32

ПРОДУКТИВНІСТЬ НАСАДЖЕНЬ ЧЕРЕШНІ (*CERASUS VULGARIS* L.) НА НАСІННЄВІЙ ПІДЩЕПІ ЗІ ВСТАВКАМИ СЛАБОРОСЛИХ СОРТІВ ВИШНІ РІЗНОЇ ДОВЖИНИ

В.А. СОБОЛЬ, канд. с.-г. наук, головний науковий співробітник

Д.Ю. НАТАЛЬЧУК, канд. с.-г. наук, науковий співробітник

М.О. ЛИТОВЧЕНКО, провідний економіст

Інститут садівництва (ІС) НААН України,

03027, Київ-27, вул. Садова, 23,

e-mail: rozsadnyky.ic@ukr.net

Наведено результати вивчення проходження ростових процесів дерев черешні сортів Валерій Чкалов, Любава та Етика на насіннєвій підщепі антипка зі вставками різної довжини слаборослих сортів вишні Студениківська та Встреча, трудомісткості формуючого обрізування дерев та в період їх товарного плодоношення, скороплідності комбінувань та їх урожайності. Більш активний ріст дерев відмічено на середньорослій вегетативній підщепі ВСЛ-2, обрізування яких було більш трудомістким (в 1,5-2,0 раза).

Найбільш скороплідними (на 4 рік) виявились сорти Любава і Етика в комбінуванні зі вставкою Студениківська довжиною 20 см та Валерій Чкалов зі вставками обох сортів вишень різної довжини. За роки товарного плодоношення виділені найбільш урожайні комбінування основних сортів черешні на підщепі ВСЛ-2 та антипці зі вставкою слаборослого сорту вишні Студениківська.

Ключові слова: черешня, сорт, вставка, підщепа, насадження, трудомісткість обрізування, зав'язування плодів, видалена деревина, урожайність.

Останніми роками використання сильнорослих підщеп черешні перестало задовольняти вимоги виробництва через надмірний розмір дерев у саду, їх пізній вступ у плодоношення та складність проведення технологічних операцій з деревами.

При використанні підщеп з контрольованою силою росту повернення капіталовкладень відбувається на 4-5 рік. Окрім цього, за результатами досліджень польських науковців [1], дерева, щеплені на підщепах меншої сили росту, формують плоди з вищим вмістом сухих розчинних речовин та більшою придатністю до зберігання.

Головні вимоги до підщепи черешні у сучасному інтенсивному саду є наступними: зниження сили росту дерев для формування малооб'ємних крон і ущільнення насаджень; пристосованість до ґрунтово-кліматичних умов зони вирощування; добра сумісність з основними сортами черешні.

Основні центри селекції слаборослих підщеп черешні зосереджені у Німеччині (серії Гізела та Піку), Чехії (серія ПХЛ), США (серія М х М), Італії (серія САВ), Росії (група підщеп селекції Кримської дослідної станції) та Франції (Табел Едабріз) [2, 3, 4].

Найбільш вдалим за комплексом показників можна вважати Гізелу 5 та Гізелу 6. Ці підщепи знижують силу росту дерев черешні на 55 та 42 % відповідно, порівняно з клоном черешні дикої F 12/1. Вони також забезпечують добре зростання компонентів у місці щеплення та прийнятні кути відходження скелетних гілок, не дають кореневої порослі, відносно стійкі до вірусних хвороб [5, 6].

З підщеп серії Піку найбільш перспективною та розповсюдженою у промислових насадженнях є Піку 1. Вона відзначається високою адаптивністю до різних, навіть

не оптимальних, ґрунтово-кліматичних умов вирощування, що робить її вдалим вибором для насаджень із щільністю розміщення 500-1000 дер./га. Вважається, що ця підщепа краще підходить для південних регіонів вирощування, дерева на ній краще переносять тепловий стрес порівняно з підщепами серії Гізела. Сила росту дерев, щеплених на Піку 1, подібна до Гізели 6 [7].

Серед клонових підщеп черешні чеської селекції слід відмітити дві – ПХЛ-А та ПХЛ-С. В Європі найбільшого розповсюдження вони набули у Польщі, проте навіть там промислових садів на цих підщепах досить мало [4].

Великої уваги заслуговує клонова підщепа САВ 6Р італійської селекції, яка відрізняється доброю сумісністю з основними сортами черешні, дещо меншою силою росту порівняно з насіннєвими підщепами, та значно більшою питомою врожайністю насаджень, щеплених на неї [8].

Серед підщеп східно-європейського походження, найбільшої уваги у зоні Південного Степу України заслуговують ВСЛ-2 та ЛЦ-52 [9].

ВСЛ-2, яка у англомовній літературі більш відома як Krymsk 5 – середньоросла клонова підщепа черешні. Американські та польські дослідники зазначають, що підщепа подібна за силою росту до Гізели 6 (знижує силу росту дерев на 30-40 % порівняно з F 12/1), хоча дещо поступається їй за скороплідністю та врожайністю. ВСЛ-2 добре придатна до широкого діапазону ґрунтів та краще за черешню дику переносить важкі ґрунти. При цьому вона є більш посухостійкою ніж підщепи серії Гізела, краще реагує на високе залягання ґрунтових вод, має добру якірність та незначну кількість кореневої порослі. ВСЛ-2 має достатню морозостійкість коренів (-12 °С). Ще однією перевагою є можливість розмноження підщепи напівздерев'янілими та зеленими живцями без використання теплиць зі штучним туманом, що неможливо для більшості клонових підщеп черешні [2].

Найбільш перспективною підщепою французької селекції є Табел Едабріз. З усіх клонових підщеп черешні вона найбільше знижує силу росту дерев у саду. Діаметр штамба дерев, щеплених на Табел Едабріз, складає лише 20-30 % порівняно з F 12/1, а об'єм крони – 20-40 % відповідно. М. Сітарек

вказує, що Табел Едабріз спричиняє слабшу силу росту дерев, щеплених на ній, ніж на Гізелі 5, ПХЛ-А та ПХЛ-С [5].

Вставки підщеп у штабл дерев черешні використовуються досить давно з метою контролю сили росту дерев, скорочення непродуктивного періоду насаджень, подолання несумісності деяких сортів з підщепами, підвищення посухо- та зимостійкості насаджень, покращення якірності дерев. Використання інтеркалярних вставок дозволяє вирощувати інтенсивні насадження черешні у незрошуваних умовах. Крім того, це дає змогу вирощувати садивний матеріал на підщепах, які важко розмножувати, адже більшість вегетативних підщеп черешні потребують теплиць зі штучним туманом для укорінення живців, процес вартісний і трудомісткий, сильно впливає на вартість саджанців. Тому ефективніше в якості підщепи використовувати сіянці черешні дикої або вишні магалебської [10].

Інформацію з приводу оптимальної довжини інтеркалярної вставки можна вважати недостатньою, хоча найчастіше у садах використовують вставку довжиною 20 см. О.А. Кішак та О.М. Сухойван вказують, що найбільш доцільним для комбінування антипка / Студениківська є довжина інтеркаляра 15-50 см [11]. В.І. Сенін та В.В. Сенін на основі попередніх досліджень рекомендують у зоні Степу України використання вставки ВСЛ-2 довжиною 30-50 см, що прискорює вступ насаджень у товарне плодоношення на 1-2 роки порівняно з деревами, щепленими на сіянцях вишні магалебської [12, 13].

Значна кількість досліджень насаджень черешні на вставках проводиться у Польщі. Е. Розпара дослідив, що використання вставок вишні сорту Нордстар та вишні степової дало змогу знизити силу росту дерев відповідно на 41 та 46 % при суттєвому підвищенні питомої врожайності їх, але вставка Нордстар виявилась несумісною з сортом черешні Бурлат. Дослідження Е. Розпари показали, що використання вставки Гізела 5, щепленої на підщепах Колт та Р12/1, дозволило підвищити врожайність сорту Кордія у 1,3-1,7 рази порівняно з кореневласними підщепами Р12/1 та Гізела 5. При цьому об'єм крони дерев на вставках був на 20 % меншим ніж у дерев, щеплених на Р12/1 та майже удвічі більшим ніж у щеплених на Гізелі 5, що підтверджує проміжне положення вставок у штабл за силою росту [1].

За даними польських науковців, перспективним є використання у ролі проміжної вставки форми вишні степової Фрутана, яка добре сумісна з черешнею дикою, вишнею магалебською та більшістю сортів черешні (за винятком сорту Бурлат). Такі сорто-підщепні комбінування дозволяють знизити силу росту дерев, прискорити їх вступ у плодоношення. Вони добре підходять для незрошуваних умов та ґрунтів з недостатньою родючістю. Насадження зі вставкою Фрутана є довговічними: так у 25-річному саду дерева не мали ознак старіння та зрідження [14, 15].

В умовах Південного Степу України Г.В. Ніновою і Н.В. Усовою вивчалися підщепи 11-59-2, ЛЦ-52, Латвійська низька, Вишня степова № 20, Любська, Облачинська, ВСЛ-2 як вставки-штамбоутворювачі. Встановлено, що за комплексом ознак у саду найбільш ефективними були вставки ВСЛ-2 та Вишня степова № 20, які послаблювали ріст дерев та стимулювали їх вступ у плодоношення [16, 17].

На даний час серед вегетативно розмножуваних підщеп для черешні найбільш дослідженою в плодоносних насадженнях Північного Лісостепу є ВСЛ-2 і вишня Студениківська. Дерев сорту Дончанка на підщепі вишня Студениківська вже на сьомий рік після садіння давали урожайність 277,4 ц/га, що більше на 250 %, ніж на антипці. Це сорто-підщепне комбінування рекомендується як одне з найкращих для інтенсивної технології вирощування черешні. Проте стримуючим фактором для подальшого поширення вишні Студениківської в якості підщепи у виробництво є: низька врожайність маточно-насінневих дерев та нестандартність сіянців (замалий діаметр штамба). При розмноженні цієї підщепи зеленими живцями в теплиці з туманоутворювальною установкою із застосуванням стимулятора росту ІМК в концентрації 50 мг/л вихід укорінених живців складає лише 22-40 % і вони потребують подальшого дорошування. Тому при створенні інтенсивних насаджень черешні використання вишні Студениківської буде доцільним в якості вставки.

Дослідження, проведені в Інституті садівництва НААН, показали, що використання сортів вишні Встреча та Студениківська як інтеркалярів покращувало вихід кронуваних саджанців у розсаднику [11].

Мета досліджень. Виділення сорто-підщепних комбінунів для забезпечення високої технологічності, скороплідності та стабільно високої врожайності насаджень.

Умови, об'єкти досліджень. Дослід закладений в ІС НААН на дослідній ділянці весною 2014 року. Схема досліду: черешня на підщепах антипка (к), ВСЛ-2 (к), антипка з вставками слаборослих сортів вишні Студениківська та Встреча (20, 50 і 50 см із заглибленням), сорти черешні Валерій Чкалов, Любава, Етика.

Ґрунт дослідної ділянки темно-сірий опідзолений легкосуглинковий на карбонатному лесовидному суглинку, типовий для Лісостепу України. Вміст лужногідролізованого азоту до 12,0 мг/100 г ґрунту, рухомого фосфору – 12,6 і обмінного калію – 15,9 мг/100 г ґрунту. Фізико-хімічні показники ґрунту в орному шарі: вміст гумусу – 2,75 %, рН сольове – 5,5-5,7, гідролітична кислотність – 2,2 мг. екв./100 г ґрунту, сума поглинених основ – 8,8 мг. екв./100 г ґрунту. Система утримання ґрунту – чорний пар без зрошення.

Погодні умови в роки проведення досліджень були, в основному, типовими для зони правобережної частини Західного Лісостепу з певними особливостями в окремі періоди росту та розвитку.

Методика досліджень. Дослідження проводились згідно «Методики проведення польових досліджень з плодовими культурами», «Методики державного випробування вегетативно розмножуваних підщеп яблуні на придатність до поширення в Україні», «Методики изучения подвоев плодовых культур в Украинской ССР», методичних підходів, які використовуються в міжнародній практиці [18, 19, 20].

Основні результати. В рік садіння приживлюваність саджанців в саду була високою. В період вегетації більш активно росли дерева на підщепі ВСЛ-2, і на кінець її сягали висоти 1,5-1,6 м з діаметром штамба – 2,5-2,9 см. Середня та сумарна довжина пагонів також була більшою в усіх сортів на підщепі ВСЛ-2 та крім того ще і у сорту Етика зі вставкою вишні сорту Встреча довжиною 50 см із заглибленням на половину її довжини. Відповідно і середня кількість пагонів також була більшою (6,0-8,6 шт./дер.).

На другий рік після садіння продовжували більш активно рости дерева черешні на підщепі ВСЛ-2 та зі вставкою

вишня Студениківська довжиною 20 см. Так висота дерев сорту Любава в даних комбінуваннях була 1,8-2,0 м, Валерій Чкалов – 2,0-2,3 м, Етика – 2,1-2,2 м, що на чверть більше, ніж в інших варіантах. Діаметр штамба у більшості сортів також був більший в 1,2-1,5 рази (4,1-4,5 см). В цілому більш стримано росли дерева черешні на підщепі антипка зі вставкою вишні Студениківська і Встреча довжиною 50 см в обох варіантах. Сумарна і середня довжина пагонів були найбільшими у дерев, щеплених на антипці, ВСЛ-2, а також зі вставкою вишні Студениківської довжиною 20 см у сорту Етика. Так, у сорту Валерій Чкалов сумарна довжина пагонів була на антипці – 13,5; ВСЛ-2 – 11,3 і на антипці зі вставкою вишні Студениківської довжиною 20 см – 8,5 м, а середня їх довжина – 111,0; 103,8 і 71,1 см проти 5,0-6,5 м і 38,0-66,8 см в інших комбінуваннях. Найменша кількість пагонів відростає за вегетацію у дерев всіх сортів черешні на антипці зі вставкою вишня Студениківська довжиною 50 см при обох варіантах садіння. У Любави їх було 9-10 шт., Валерія Чкалова – 8-10, Етики - 11-13 шт.

У трирічних насадженнях і далі більш активно росли дерева черешні на підщепі ВСЛ-2. Так діаметр штамба був у Любави – 7,6, Валерія Чкалова – 7,5 і Етики – 7,6 см, а на антипці – 6,2; 8,3 і 6,7 см відповідно. У всіх інших комбінуваннях його величина була на 35-40% меншою, особливо при використанні в якості вставки вишні Студениківської довжиною 50 см при звичайній посадці і із заглибленням її наполовину (3,9-4,0; 3,4-3,5 і 3,8-3,9 см відповідно). Також і висота дерев у даних варіантах була на чверть меншою – 2,2-2,4 м, ніж у дерев на ВСЛ-2 і антипці.

Аналогічні результати були отримані і при використанні в якості вставки вишні сорту Встреча. Як сумарна, так і середня довжина пагонів була вища у дерев, щеплених на антипку і ВСЛ-2, а найменша – у дерев зі вставкою вишні Студениківської довжиною 50 см. На четвертий рік росту у дерев посаджених із заглибленням вставки спостерігається формування меншої кількості пагонів в кроні, ніж у дерев, посаджених без її заглиблення: з 23 до 16 шт. у Любави, з 34 до 20 шт. у Валерія Чкалова та з 37 до 28 шт. у Етики.

Найбільш трудомістким було формування крон дерев черешні щеплених на антипку та ВСЛ-2, при цьому затрати часу у більшості сортів становили 51-53 сек./дер., а видалена

деревина 5,0-9,3 м/дер., що в 2-3 рази більше, ніж у дерев на вставках слаборослих сортів вишень.

У чотирирічних насадженнях черешні встановлено, що найбільш трудомістким було обрізування дерев трьох сортів черешні на підщепі ВСЛ-2, коли затрати часу становили 108-124 сек./дер., а кількість видаленої деревини 9,6-12,3 м/дер., що в 1,5-2,0 рази більше ніж в інших варіантах, особливо на вставці вишні Студениківська довжиною 50 см (47-61 сек./дер. і 4,0-6,6 м/дер.). В цілому краще розвинені були дерева всіх сортів черешні на ВСЛ-2. Так діаметр штамба становив 9,5-10,0 см, а у дерев зі вставкою 50 см обох сортів вишень 4,9-6,9 (Студениківська) і 6,5-8,8 см (Встреча). Таким чином він був на третину меншим у дерев черешні зі вставкою вишні Студениківської. Висота дерев відповідно була найбільшою при щепленні на ВСЛ-2. Із збільшенням довжини вставки спостерігалась тенденція до зменшення висоти дерев. Заглиблення вставки 50 см в ґрунт на половину довжини не вплинуло істотно на висоту дерев. Сумарна і середня довжина пагонів в цілому була найменшою у дерев зі вставкою вишні сорту Встреча.

На третій рік відмічено цвітіння черешні (1 бал) та отримано поодинокі плоди (до 10 шт.) у дерев всіх комбінувань.

Кількість букетних гілочок у сорту Етика була найвищою у дерев на ВСЛ-2 та антипці зі вставками обох сортів вишень різної довжини без заглиблення, Любава зі вставками обох сортів вишень довжиною 20 см (в 1,2 рази, ніж на антипці), Валерій Чкалов лише на вставці вишні Студениківській довжиною 20 см (в 2,5-3,0 рази, ніж на антипці).

В розрізі сортів зав'язування плодів було найвищим: у Валерія Чкалова на всіх підщепах (крім антипки) – 60-80 %, особливо на антипці зі вставкою вишні Студениківська довжиною 20 см (на 20 %); Етики на антипці зі вставкою вишні Студениківська довжиною 20 і 50 см (66% і 55 %), що в 2-4 рази більше, ніж зі вставкою сорту Встреча; Любава на 10 % у дерев щеплених на ВСЛ-2 та зі вставкою Встреча довжиною 50 см. Найвищий урожай плодів отримали у сорту Етика на антипці зі вставкою вишня Студениківська 20 см – 4,7 кг/дер. У Любава зі вставкою вишні обох сортів 20 см – 3,1-3,2, Валерія Чкалова зі вставкою вишні Студениківської 20 см – 5,6 і 50 см – 3,7 кг/дер. та вставкою вишні сорту Встреча 20 см – 3,5 і 50 см – 4,0 кг/дер.

В подальшому дерева всіх сортів черешні продовжували активніше рости на підщепі ВСЛ-2. У п'ятирічних насадженнях черешні найбільш трудомістким було обрізування дерев трьох сортів на підщепі ВСЛ-2, коли затрати часу становили 140-173 сек./дер., а кількість видаленої деревини 1,5-2,0 кг/дер, що в 1,5-2,0 рази більше ніж в інших варіантах, особливо на вставці вишні Студениківська і Встреча. В цілому краще розвинені були дерева всіх сортів черешні на ВСЛ-2. Так, діаметр штамба становив 10,5-12,0 см, а у дерев зі вставкою 50 см обох сортів вишень 4,9-5,6 (Студениківська) і 6,1-7,7 см (Встреча). Таким чином, він був вдвічі меншим у дерев черешні зі вставкою вишні Студениківської. Висота була найбільшою у дерев при щепленні їх на ВСЛ-2 (3,5-4,1 м в залежності від сорту). Із збільшенням довжини вставки спостерігалась тенденція до зменшення висоти дерев на 0,1-0,5 м. Заглиблення вставки 50 см в ґрунт на половину довжини не вплинуло істотно на висоту дерев. Сумарна і середня довжина пагонів в цілому була найменшою у дерев черешні сорту Валерій Чкалов зі вставкою вишні сорту Встреча, а у Любави і Етики – вишні Студениківська (табл.1).

Зав'язування плодів було найвищим у Валерія Чкалова на всіх підщепах (10-19,7 %), Етики на ВСЛ-2 (28,0 %) та на антипці зі вставкою вишні Встреча довжиною 50 см (24,5 %), що в 1,3-1,8 рази більше, ніж зі вставкою сорту Студениківська. У Любави зав'язування плодів було значно нижчим – 4,5 % на всіх підщепах, крім дерев щеплених на ВСЛ-2 (12,5 %).

Найвищий урожай плодів отримали у сорту Етика на антипці зі вставкою вишня Студениківська (20 см і 50 см) відповідно 10,0 і 8,2 кг/дер., та зі вставкою вишні Встреча 50 см – 8,7 кг/дер, у Любави лише на ВСЛ-2 – 5,0 кг/дер. (табл. 2). У Валерія Чкалова він був низьким на всіх підщепах – 1,0-2,5 кг/дер.

Урожайність Любави була найвищою лише на антипці з використанням в якості вставок слаборослих сортів вишень Студениківської 5,5-10,0 і Встречі 6,5-8,7 т/га, яка майже вдвічі була вищою, ніж на антипці (3,2) і ВСЛ-2 (5,4 т/га). У сортів Етика і Любава середня вага плода була більшою на 0,5-1,0 г у дерев зі вставкою Студениківська, ніж у дерев зі вставкою вишні Встреча (табл. 3).

У шестирічних насадженнях черешні найбільш

трудомістким було обрізування дерев трьох сортів черешні на підщепі ВСЛ-2, коли затрати часу становили 175,0-207,0 сек./дер., а кількість видаленої деревини 2,6-4,3 кг/дер., що в 1,5-5,0 рази більше, ніж в інших варіантах, особливо на вставках вишні Студениківська і Встреча.

В цілому краще розвинені були дерева всіх сортів черешні на ВСЛ-2. Так, діаметр штамба становив 12,3-14,2 см, ніж у дерев зі вставкою 50 см обох сортів вишень: 5,4-7,4 (Студениківська) і 6,9-8,6 см (Встреча). Таким чином, він був вдвічі меншим у дерев черешні зі вставкою вишні Студениківської. Висота була найбільшою у дерев при щепленні їх на ВСЛ-2 (4,0-4,1 м в залежності від сорту). Із збільшенням довжини вставки спостерігалась тенденція до зменшення висоти дерев на 0,2-0,8 м (вишня Студениківська) і до 0,4 м (Встреча). Заглиблення вставки 50 см в ґрунт на половину довжини не вплинуло істотно на висоту дерев. Сумарна і середня довжина пагонів в цілому була найменшою у дерев черешні сорту Валерій Чкалов зі вставкою вишні сорту Встреча (11,5-20,0 м і 29,0-42,0 см), а у Любави і Етики – вишні Студениківська із заглибленням вставки довжиною 50 см наполовину.

Зав'язування плодів було найвищим у Валерія Чкалова на всіх підщепах 20,0-35,0 %, Етики на ВСЛ-2 (27,3 %) та на антипці зі вставкою вишні Встреча довжиною 20 і 50 см (31,9-37,0 %), що в 2,0-3,0 рази більше, ніж зі вставкою сорту Студениківська. У Любави зав'язування плодів взагалі було низьким до 6,6 % на всіх підщепах, крім дерев щеплених на ВСЛ-2 (15,1 %).

Найвищий урожай плодів отримали у сорту Етика на антипці зі вставкою сорту Встреча довжиною 20 і 50 см – 18,0-18,2 кг/дер та на підщепі ВСЛ-2 – 20,2, Любави лише на ВСЛ-2 – 4,8 і зі вставкою Встреча 20 см – 5,9 кг/дер. У Валерія Чкалова він був низьким на всіх підщепах – 4,3-6,8 кг/дер.

Найвищою урожайністю була у насаджень сорту Етика на підщепі ВСЛ-2 – 20,2 та антипці зі вставкою вишні сорту Встреча – 18,0-18,2, а на антипці – лише 10,3 т/га. Урожайність насаджень інших сортів черешні була в межах: у Валерія Чкалова – 3,1-7,3, Любави 1,0-5,9 т/га з більшим значенням при використанні в якості вставки вишні Встреча 20 см. У сорту Етика середня вага плода була більшою на 0,5-1,0 г, ніж

1. Особливості росту п'ятирічних насаджень черешні зі вставками, (садіння 2014 р.), 2018 р.

Сорт	Підщепа	Діаметр штамба, см	Діаметр штамба сорту, см	Висота дерев, м	Сума річної довжини пагонів, м	Середня довжина пагонів, см	Трудоємність обрізування	
							лод.-год./га	видалена деревина, кг/дер.
Любава	Антипка (к.)	10,1		3,0	51,1	64	19,3	1,2
	ВСП-2 (к.)	10,5		3,8	53,0	55	28,5	2,0
	Антипка/Студенківська 20 см	7,3		3,1	43,1	54	33,6	1,4
	Антипка/Студенківська 50 см	5,6	8,0	2,7	25,8	45	21,0	0,8
	Антипка/Студенківська 50 см із заглибленням	6,0		2,8	18,8	50	21,1	0,8
	Антипка/Встреча 20 см	10,3		3,0	31,2	52	23,8	0,8
	Антипка/Встреча 50 см	7,7	10,5	3,4	34,6	61	30,2	1,0
	Антипка/Встреча 50 см із заглибленням	8,0		3,3	41,5	66	28,8	0,9
	ВСП-2 (к.)	12,0		4,1	82,5	65	32,2	1,7
	Антипка/Студенківська 20 см	9,8		3,2	30,8	32	25,4	0,7
Етика	Антипка/Студенківська 50 см	4,9	7,5	2,7	38,0	43	20,6	0,4
	Антипка/Студенківська 50 см із заглибленням	7,8		2,7	24,5	43	17,4	0,3
	Антипка/Встреча 20 см	8,9		3,5	29,8	28	18,0	0,4
	Антипка/Встреча 50 см	6,1	8,3	3,3	22,2	39	18,9	0,5
	Антипка/Встреча 50 см із заглибленням	8,5		3,4	24,7	48	19,6	0,5
	Антипка (к.)	11,1		3,0	63,4	84	32,2	1,7
	ВСП-2 (к.)	11,5		3,5	49,6	50	35,3	1,5
	Антипка/Студенківська 20 см	9,6		3,1	34,8	54	30,9	0,8
	Антипка/Студенківська 50 см	5,5	9,2	2,9	36,8	40	22,6	0,6
	Антипка/Студенківська 50 см із заглибленням	8,6		2,8	43,9	55	29,3	0,8
	Антипка/Встреча 20 см	10,4		3,2	63,2	79	34,5	1,5
	Антипка/Встреча 50 см	7,7	10,4	3,1	43,6	47	27,5	0,9
	Антипка/Встреча 50 см із заглибленням	9,7		3,1	35,8	47	27,7	1,1

2. Особливості плодonoшення насаджень черешні зі вставками, (садіння 2014 р.) 2018-2023 рр.

Підшепа	Вставка, см	Урожай черешні за роками, кг/дер.						Середній
		2018	2019	2020	2021	2022	2023	
Валерій Чкалов								
Антипка (к.)		1,0	-	-	4,3	5,5	19,5	5,1
ВСЛ-2 (к.)		1,4	6,8	2,5	16,7	17,7	20,3	10,9
Антипка/Студениківська	20	2,5	6,2	5,5	6,8	20,0	18,7	10,0
Антипка/Студениківська	50	1,1	4,3	3,5	2,0	2,0	5,0	3,0
Антипка/Студениківська	50 із загл.	1,5	6,8	3,3	5,2	11,3	14,0	7,0
Антипка/Встреча	20	0,8	7,3	3,7	8,8	19,3	17,7	9,6
Антипка/Встреча	50	1,1	6,4	2,5	4,0	20,0	21,3	9,2
Антипка/Встреча	50 із загл.	2,2	6,8	6,5	3,0	18,3	13,0	8,3
Любава								
Антипка (к.)		1,1	1,6	3,5	-	6,0	10,3	3,8
ВСЛ-2 (к.)		5,0	4,8	6,2	-	12,3	14,8	7,2
Антипка/Студениківська	20	3,6	2,8	1,7	-	15,7	13,8	6,3
Антипка/Студениківська	50	0,5	2,8	0,8	-	15,3	14,0	5,6
Антипка/Студениківська	50 із загл.	0,9	4,2	0,5	-	18,7	14,0	6,4
Антипка/Встреча	20	0,9	5,9	0,5	-	17,3	13,3	6,3
Антипка/Встреча	50	0,9	2,5	0,4	-	14,3	12,0	5,0
Антипка/Встреча	50 із загл.	1,3	1,7	1,7	-	17,3	11,8	5,6
Етика								
Антипка (к.)		4,8	15,5	17,0	11,0	14,3	22,0	14,1
ВСЛ-2 (к.)		8,2	20,2	22,7	14,0	19,3	23,8	18,0
Антипка/Студениківська	20	11,3	16,3	5,5	8,3	11,0	18,5	11,8
Антипка/Студениківська	50	8,2	12,0	10,0	15,0	16,0	22,0	13,9
Антипка/Студениківська	50 із загл.	6,2	15,0	10,0	15,7	24,3	18,7	15,0
Антипка/Встреча	20	6,5	18,2	10,0	17,0	25,3	18,0	15,8
Антипка/Встреча	50	8,7	18,0	15,3	17,7	23,7	22,7	17,7
Антипка/Встреча	50 із загл.	7,0	14,4	40,7	17,3	22,7	21,0	20,5

Валерія Чкалова і Любави (6,5-7,0 г).

У семирічних насадженнях черешні на вставках слаборослих сортів вишні Студениківська та Встреча різної довжини і способу садіння встановлено, що і надалі залишається найбільш трудомістким процес обрізування дерев трьох сортів черешні на підщепі ВСЛ-2, коли затрати часу становили 171,0-282,0 сек./дер. (52,3-86,1 люд.-год./га), а кількість видаленої деревини – 1,1-3,5 кг/дер, що в 1,5-5,0 раза більше, ніж в інших комбінуваннях, особливо на вставках вишні Студениківська і Встреча. В цілому краще розвинені були дерева всіх сортів черешні на ВСЛ-2. Діаметр штамба у них становив 13,1-18,8 см, а у дерев зі вставкою 50 см Студениківської – 5,6-8,7 і Встречі – 7,4-10,8 см. Висота була найбільшою у дерев, щеплених на ВСЛ-2 (4,0-4,2 м в залежності від сорту). Із збільшенням довжини вставки дещо меншою була висота дерев на вишні Студениківська – на 0,1-0,2 м. Заглиблення вставки 50 см в ґрунт на половину довжини на висоту дерев істотно не вплинуло. Сумарна і середня довжина пагонів в цілому була найменшою у дерев черешні сортів Валерій Чкалов і Любави зі вставкою сорту Студениківська (10,5-19,6 м і 31,0-45,0 см), а у Етики – на антипці і ВСЛ-2.

Зав'язування плодів було найвищим у Валерія Чкалова на ВСЛ-2 і вставці вишня Студениківська 8,4-14,3 %, Етики на ВСЛ-2 (17,8 %) та на антипці (12,9 %), що в 2,0-3,0 раза більше, ніж зі вставками обох сортів вишень. У Любави зав'язування плодів було низьким на всіх підщепах – до 5,6 %.

Найвищий урожай плодів отримали у сорту Етика на антипці зі вставкою вишні сорту Встреча довжиною 20 см і 50 см із заглибленням – 15,3-40,7 та на підщепі ВСЛ-2 – 22,7 кг/дер. У Любави лише на ВСЛ-2 – 6,2 кг/дер. і у Валерія Чкалова на антипці зі вставкою вишня Студениківська довжиною 20 см – 5,5 кг/дер. В середньому за три останні роки плодоношення за урожайністю виділяються дерева сорту Етика на Антипці зі вставкою вишні Встреча довжиною 50 см (14,0 кг/дер.) та із заглибленням (20,7 кг/дер.) і на підщепі ВСЛ-2 (17,0 кг/дер.). У сортів Валерій Чкалов і Любава урожай був низький, в середньому 3,0-4,0 кг з дерева, лише у Любави на підщепі ВСЛ-2 отримали 5,3 кг, а у Валерія Чкалова на антипці зі вставкою вишні Встреча довжиною 50 см (14,0 кг/дер.) та із заглибленням

3. Урожайність насаджень черешні зі вставками, (садіння 2014 р.) 2018-2023 рр.

Підшепа	Вставка, см	Урожайність черешні, т/га						
		2018	2019	2020	2021	2022	2023	Середня
Валерій Чкалов								
Антипка (к.)		0,6	-	-	2,9	3,7	13,0	3,4
ВСЛ-2 (к.)		0,9	3,1	2,5	16,8	17,7	20,3	10,2
Антипка/Студениківська	20	2,5	6,2	5,5	6,8	20,0	18,7	10,0
Антипка/Студениківська	50	1,1	4,3	3,5	2,0	-	5,0	2,7
Антипка/Студениківська	50 із загл.	1,5	6,8	3,3	5,2	11,3	14,0	7,0
Антипка/Встреча	20	1,8	7,3	3,7	8,8	19,3	17,7	9,8
Антипка/Встреча	50	1,1	6,4	2,5	4,0	20,0	21,3	9,2
Антипка/Встреча	50 із загл.	2,2	6,8	6,5	3,0	18,3	13,0	8,3
Любава								
Антипка (к.)		0,7	1,1	2,3	-	6,0	6,7	2,8
ВСЛ-2 (к.)		3,3	4,8	6,2	-	12,3	14,8	6,9
Антипка/Студениківська	20	3,6	2,8	1,7	-	15,7	13,8	6,3
Антипка/Студениківська	50	0,5	2,8	0,8	-	15,3	14,0	5,6
Антипка/Студениківська	50 із загл.	0,8	4,2	0,5	-	18,7	14,0	6,4
Антипка/Встреча	20	0,8	5,9	0,5	-	17,3	13,3	6,3
Антипка/Встреча	50	0,9	2,5	0,4	-	14,3	12,0	5,0
Антипка/Встреча	50 із загл.	1,3	1,7	1,7	-	17,3	11,8	5,6
Етика								
Антипка (к.)		3,2	10,3	11,3	7,3	9,5	14,7	9,4
ВСЛ-2 (к.)		5,4	20,2	22,7	14,0	19,3	23,8	17,6
Антипка/Студениківська	20	11,3	16,3	5,5	8,3	11,0	18,5	11,8
Антипка/Студениківська	50	8,2	12,0	10,0	15,0	16,0	22,0	13,9
Антипка/Студениківська	50 із загл.	6,2	15,0	10,0	15,7	24,3	18,7	15,0
Антипка/Встреча	20	6,5	18,2	10,0	17,0	25,3	18,0	15,8
Антипка/Встреча	50	8,7	18,0	15,3	17,7	23,7	22,7	17,7
Антипка/Встреча	50 із загл.	7,0	14,4	10,7	17,3	22,7	21,0	15,5

(20,7 кг/дер.) і на підщепі ВСЛ-2 (17,0 кг/дер.). У сортів Валерій Чкалов і Любава урожай був низький, в середньому 3,0-4,0 кг з дерева, лише у Любава на підщепі ВСЛ-2 отримали 5,3 кг, а у Валерія Чкалова на антипці зі вставкою вишні Встреча (50 см із заглибленням) – 5,2 кг, а зі вставкою вишні Студениківська (20 см) – 4,7 кг з дерева.

У семирічних насаджень урожайність була найвищою лише у сорту Етика на підщепі ВСЛ-2 (22,7 т/га), на антипці зі вставкою вишні сорту Встреча (50 см) – 15,3 т/га проти 11,3 т/га на антипці. Урожайність насаджень інших сортів черешні становила: Валерій Чкалов 2,5-6,5 і Любава 0,4-6,2 т/га з більшим значенням для першого сорту при використанні в якості вставки вишні Встреча довжиною 50 см із заглибленням та вишні Студениківської довжиною 20 см (5,5 т/га), а у Любава – на підщепі ВСЛ-2 (6,2 т/га).

У сорту Етика середня маса плода була більшою на 1,5-3,0 г, особливо у дерев зі вставкою вишні Встреча (9,3-10,3 г), ніж у Валерія Чкалова (6,2-6,9 г) і Любава (6,4-7,3 г).

В цілому за перші три роки плодоношення найвищу урожайність отримали в насадженнях сорту Етика на підщепі антипка зі вставкою вишні Встреча довжиною 50 см без заглиблення – 14,0 т/га. Також вагомим урожай був і на підщепі ВСЛ-2 – 16,1 т/га. У інших сортів він був низький – до 5,0 т/га, лише у Любава на ВСЛ 2 ледве сягав 5,0 т/га, а у Валерія Чкалова на антипці зі вставкою вишня Студениківська (20 см) і Встреча (50 см із заглибленням) – 4,7 і 5,2 т/га відповідно.

У восьмирічних насадженнях черешні найбільш трудомістким залишалось обрізування дерев трьох сортів черешні на підщепі ВСЛ-2, коли затрати часу становили 292,0-445,0 сек./дер. (89,2-135,9 люд.-год./га), а кількість видаленої деревини 3,8-7,1 кг/дер., що в 1,5-5,0 рази більше, ніж в інших комбінуваннях, особливо зі вставками вишні Студениківська. В цілому краще розвинені були дерева всіх сортів черешні на ВСЛ-2. Так, діаметр штамба становив 12,4-19,2 см, а у дерев зі вставкою 50 см обох сортів вишень 5,5-9,2 (Студениківська) і 7,8-11,2 см (Встреча). Таким чином, він був в 1,5-2,0 рази меншим у дерев черешні зі вставкою вишні Студениківської. Чим більша довжина вставки, тим меншим був діаметр штамба. Зокрема у сорту Етика при довжині вставки 50 см (Студениківська) він був 6,2 см, а при 20 см – 8,3 см. Істотної різниці по висоті дерев не спостерігалось: Любава, Етика – 3,6-3,8 м, дерева

Валерія Чкалова на ВСЛ-2 залишались найвищими – 3,8 м, ніж зі вставками (2,3-2,7 м). Заглиблення вставки 50 см в ґрунт на половину довжини не вплинуло істотно на висоту дерев Любава та Етики, а у Валерія Чкалова зі вставкою вишні Встреча вона була більшою на чверть. Сумарна і середня довжина пагонів в цілому була найменшою у дерев черешні сортів Валерій Чкалов (15,6-30,0 м і 53,3-62,2 см) і Любава (33,5-55,8 м і 53,2-62,1 см) зі вставкою вишні сорту Студениківська, а у Етики – 38,6-48,4 м і 51,5-65,5 см.

Зав'язування плодів було найвищим у Валерія Чкалова на ВСЛ-2 (14,0 %) та зі вставкою вишні Встреча 10,8-20,0 %, Етики на ВСЛ-2 (12,9 %) та зі вставкою вишні Студениківська (13,5-16,1 %). У Любава зав'язування плодів було низьким на всіх підщепах – 1,0-3,9 %.

Найвищий урожай плодів отримали у сорту Етика на антипці зі вставкою вишні сорту Встреча різної довжини – 17,0-17,7 кг/дер., зі вставкою 50 см вишні Студениківська – 15,0-15,7 та на підщепі ВСЛ-2 – 14,0, у Валерія Чкалова на ВСЛ-2 – 16,7 та на антипці зі вставкою 20 см вишні Встреча – 8,8 кг/дер.

Відповідно урожайність була найвищою у восьмимірічних насадженнях сорту Етика на підщепі ВСЛ-2 – 14,0 т/га та антипці зі вставкою вишні сорту Встреча (20, 50 і 50 см із заглибленням) – 17,0-17,7 т/га в порівнянні на антипці – 7,3 т/га, а зі вставкою 50 см вишні Студениківської – 15,0-15,7 т/га. Урожайність насаджень інших сортів черешні становила: Валерій Чкалов – 16,7 т/га на підщепі ВСЛ-2 і зі вставкою 20 см вишні Встреча – 8,8 т/га, що в 2-3 рази більше, ніж в інших комбінуваннях. У сорту Любава урожай був відсутній.

Середня маса плода у сорту Етика була більшою на 1,5-3,0 г, особливо у дерев зі вставкою вишні Встреча (9,3-10,3 г), ніж у Валерія Чкалова (6,2-6,9 г) і Любава (6,4-7,3 г).

Найбільш трудомістким залишалось обрізування дев'ятирічних дерев всіх трьох сортів черешні на підщепі ВСЛ-2, коли затрати часу становили 330,0-421,0 сек./дер. (100,7-128,5 люд.-год./га), а кількість видаленої деревини 3,0-4,5 кг/дер., що в 1,5-2,0 рази більше, ніж в інших комбінуваннях. І надалі краще розвиненими були дерева всіх сортів черешні на ВСЛ-2 і діаметр штамба їх становив 13,9-15,2 см, а у дерев зі вставкою 50 см Студениківської – 7,5-9,5, Встречі – 8,7-11,1 см. А отже він був в 1,5-2,0 рази меншим у дерев черешні зі вставкою вишні

Студениківська. Чим більша довжина вставки, тим меншим був діаметр штамба. Зокрема у сорту Етика при довжині вставки Студениківська 50 см він був 8,1 см, а при 20 см – 8,5 см. Істотної різниці по висоті дерев не спостерігалось у Любави, Етики – 3,3-3,9 м та у Валерія Чкалова 3,3-3,6 м. Заглиблення вставки 50 см в ґрунт на половину довжини не вплинуло істотно на висоту дерев. Сумарна і середня довжина пагонів в цілому були найменшими у дерев черешні зі вставкою вишні сорту Студениківська у Валерія Чкалова – 17,7-43,2 м і 40,8-67,2 см і Етики – 33,5-40,4 і 39,9-54,2 відповідно, а у Любави між деревами на різних вставках різниця не істотна.

Зав'язування плодів було найвищим у Валерія Чкалова на ВСЛ-2 (60,5 %), а зі вставкою вишня Студениківська (28,6-50,2 %), Встреча (38,3-53,2 %); Етики на ВСЛ-2 (39,2 %), а зі вставкою Студениківська (29,1-32,4 %) і Встреча (34,4-39,3 %). У Любави зав'язування плодів взагалі було низьким у всіх варіантах – 2,1-11,4 % і лише на ВСЛ-2 – 20,0 %.

Найвищий урожай плодів отримали у сорту Етика на антипці зі вставкою вишні сорту Встреча різної довжини – 22,7-25,3 кг/дер., зі вставкою 50 см вишні Студениківська – 16,0-24,3 та на підщепі ВСЛ-2 – 19,3 і у Валерія Чкалова на ВСЛ-2 – 17,7 та на антипці зі вставками вишні Встреча – 18,3-20,0 кг/дер. Найбільш урожайними були дерева із вставкою вишня Студениківська довжиною 20 см – 20,0 кг/дер., що майже втричі вище, ніж на антипці без вставок.

Урожайність дев'ятирічних насаджень була найвищою у сорту Етика на підщепі ВСЛ-2 – 19,3 т/га, антипці зі вставкою вишні Встреча (20, 50 і 50 см із заглибленням) – 22,7-25,3 т/га проти 9,5 т/га на антипці, та зі вставкою Студениківської 50 см із заглибленням наполовину – 24,3 т/га. Урожайність насаджень інших сортів черешні становила: Валерій Чкалов на підщепі ВСЛ-2 – 17,7 т/га і на антипці зі вставками різної довжини вишні Встреча – 18,3-20,0 т/га, що в 2 рази більше, ніж в інших комбінуваннях. У сорту Любава також більш урожайними були насадження на антипці зі вставками обох сортів вишень різної довжини (14,3-17,3 т/га), що на чверть більше, ніж на ВСЛ-2 (12,3 т/га) і в 2,5-3,0 рази, ніж на антипці (6,0 т/га).

У сорту Етика, особливо у дерев зі вставкою вишні Встреча, середня маса плода була більшою на 1,5-3,0 г (7,8-9,4), ніж у Валерія Чкалова (5,4-6,4) і Любави (8,0-9,2 г). У дерев зі вставкою вишні Студениківська довжиною 50 см

із заглибленням її наполовину плоди сортів Етика (на 2 г) і Валерій Чкалов (на 1 г) були менші за масою ніж в інших комбінуваннях.

На наступний рік обрізування дерев на підщепі ВСЛ-2 (293-403 сек./дер.) також було більш трудомістким з найбільшою кількістю видаленої деревини (4,2-9,3 кг/дер.), особливо у дерев на антипці зі вставкою сорту вишні Встреча незалежно від її довжини у Етики (274-386 сек./дер.) і у Любави (424-437 сек./дер.), що в 1,5 раза більше, ніж зі вставкою Студениківська. При заглибленні вставок довжиною 50 см при садінні наполовину трудомісткість обрізування дерев знижувалась на третину.

Десятирічні дерева черешні росли помірно. Середня довжина пагонів усіх трьох сортів була в межах 40,0-55,0 см і зокрема найменшою у дерев черешні зі вставками обох сортів вишень довжиною 50 см (40,0-45,0 см). Відповідно і їх сумарна довжина також була на третину меншою (23,0-30,0 м), ніж в інших комбінуваннях. Дерев на антипці і ВСЛ-2 були вищими на 10-15 % (3,6-3,7 м), ніж на антипці зі вставкою вишня Студениківська. Діаметр штамба у дерев на антипці і ВСЛ-2 у більшості сортів черешні був більшим на 15-20 %, ніж на вставках слаборослих сортів вишень.

Зав'язування плодів черешні було високим у сорту Валерій Чкалов 42-50 % на обох вставках різної довжини і особливо на антипці та зі вставкою вишні Встреча 20 см (60%) і ВСЛ-2 (56%). На третину воно було меншим в інших комбінуваннях. В цілому помірним було зав'язування плодів у сорту Етика (20-25 %), але дещо вищим у дерев, щеплених на ВСЛ-2 (30,1 %) та антипці зі вставкою вишня Студениківська різної довжини (29,3-36,6 %). Низьким було воно лише у Любави (до 10 %) на всіх варіантах, крім на ВСЛ-2 (17,8 %).

Найбільш урожайними виявились дерева Валерія Чкалова на ВСЛ-2 (20,3 кг/дер.), антипці (19,5) та антипці зі вставкою вишні Встреча різної довжини (17,7 і 21,3 кг/дер.), комбінування яких характеризувались високим зав'язуванням плодів. Відповідно найбільш урожайними були насадження сорту Валерій Чкалов на ВСЛ-2 (20,3 т/га) та на антипці зі вставкою вишні Студениківська довжиною 20 см (18,7 т/га) і вишні Встреча різної довжини (17,7-21,3 т/га).

Висновки. В ході вивчення приживання саджанців в саду, ростових процесів, збереженості дерев черешні на

насіннєвій підщепі антипка зі вставками слаборослих сортів вишні та інших підщеп встановлено високу ступінь приживання дерев на клонівій підщепі ВСЛ-2, саджанці на якій в рік садіння забезпечили формування 3-4 пагонів середньою довжиною 30-40 см. В перші шість років товарного плодоношення найбільш урожайним виявився сорт Етика в межах 15,8-17,7 т/га.

Для створення інтенсивних насаджень черешні найбільш перспективним є використання сорту черешні Етика на підщепі ВСЛ-2 та антипці зі вставкою слаборослого сорту вишні Встреча довжиною 20 і 50 см.

Список використаної літератури

1. Rozpara E., Grzyb Z. The effect of the 'Northstar' interstem on the growth, yielding and fruit quality of five sweet cherry cultivars. *Journal of Fruit and Ornamental Plant Research*. 2006. Vol. 14. P. 91-96.
2. Ефективність підщеп черешні: німецький досвід. *Новини садівництва*. 2012. № 2. С. 21-23.
3. Каделя Л. Черешня: по-італійськи. *Садівництво по-українськи*. 2016. № 4. С. 50-53.
4. Мельник О.В. Підщепи черешні. *Новини садівництва*. 2003. № 3. С. 11.
5. Sitarek M. Status of sweet cherry rootstocks collection at the RIH in Skierniewice, Poland, and performance of five clonal rootstocks in the orchard. *Acta Hort.* 2017. Vol. 116. P. 327-330. DOI: 10.17660/ActaHortic.2017.1161.53
6. Мельник І.О. П-ХЛ А чи Гізела 5? *Новини садівництва*. 2004. № 4. С. 8-9.
7. Личенкова І.О. Черешня по-інтенсивному: німецький досвід. *Новини садівництва*. 2014. № 3. С. 37.
8. Asănică A., Tudor V., Teodorescu R. Distinctive behaviour of some sweet cherry cultivars related to rootstock type. *AgroLife Scientific Journal*. 2013. Vol. 2(1). P. 79-82.
9. Садівництво півдня України / за ред. В.А. Рульєва. Запоріжжя : Дике Поле, 2003. 240 с.
10. Лыкова В.Д., Бурлак В.А. Использование посадочного материала со вставкой в современном плодоводстве. *Садівництво*. 2008. Вип. 61. С. 133-138.
11. Кішак О.А., Сухойван О.М. Швидкоплинність насаджень черешні (*Prunus avium*) залежно від якості садивного матеріалу. *Наукові доповіді НУБіП України*. 2018. № 1(71) . URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/>

- Dopovidi/article/view/10022 (дата звернення: 17.02.2025).
12. Сенин В.И., Сенин В.В. Вставки в штабб саженцев в питомнике и деревьев в саду. Мелитополь, 2009. 112 с.
 13. Сенин В.И., Сенин В.В. Саженцы черешни с промежуточной вставкой слаборослого подвоя. *Садоводство и виноградарство*. 2006. № 5. с. 13-15.
 14. Мельник О.В., Дрозд О.О. Черешня по-інтенсивному: польський досвід. *Новини садівництва*. 2014. № 3. С. 30-37.
 15. Rozpara E., Grzyb Z. S. Frutana - a new interstock for sweet cherry trees. *Acta Horticulturae*. 2004. Vol. 658. P. 247-250.
 16. Нінова Г.В. Вплив форм штаббоутворювачів на стан і продуктивність дерев черешні (*Cerasus avium* Moench.) в саду. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2009. Вип. 133. С. 254-259.
 17. Усова Н.В., Нінова Г.В. Біологічні особливості дерев черешні з штаббоутворювачами в саду. *Збірник наукових праць магістрантів та студентів Таврійської державної агротехнологічної академії*. Вип. 5. Том 3. Мелітополь. 2006. С. 107-109.
 18. Кондратенко П.В., Бублик М.О. Методика проведення польових досліджень з плодовими культурами. Київ: Аграрна наука, 1996. 96 с.
 19. Чиж О.Д., Бублик М.О. Методика державного випробування вегетативно розмножуваних підщеп яблуні на придатність до поширення в Україні. Охорона прав на сорти рослин. Київ, 2007. - №1, ч. 1. – с. 33-48.
 20. Андриенко М.В., Гулько И.П. Методика изучения подвоев плодовых культур в Украинской ССР. Киев, 1990. 103 с.

PRODUCTIVITY OF SWEET CHERRY (CERASUS VULGARIS L.) PLANTATIONS ON SEED ROOTSTOCK WITH INSERTS OF DWARF CHERRY CULTIVARS OF DIFFERENT LENGHTS

V.A. SOBOL, D.Yu. NATALCHUK, PhDs
M.O. LYTOVCHENKO, Leading Economist
Institute of Horticulture (IH), NAAS of Ukraine,
03027, Kyiv-27, 23, Sadova st.,
e-mail: rozsadnyky.ic@ukr.net

The results of research conducted at the Institute of Horticulture of the NAAS, the purpose of which was the selection of variety-rootstock combinations to ensure high manufacturability, early fruiting and consistently high yields of plantations, are presented.

A brief description of the rootstocks for sweet cherries from the main breeding centers of the world is described. In a modern intensive garden, the main requirements for them are: reducing the growth force of trees to form small-volume crowns and compacting plantations; adaptability to the soil and climatic conditions of the growing zone; good compatibility with the main varieties of sweet cherries.

At present, among the vegetatively propagated rootstocks for sweet cherries, the most studied in fruit-bearing plantations of the Northern Lisosteppe are VSL-2 and the Studenykivska cherry. Trees of the Etyka variety on the Studenykivska cherry rootstock already in the seventh year after planting gave a yield of 277.4 c/ha. This variety-rootstock combination is recommended as one of the best for intensive technology of growing sweet cherries. However, the restraining factor for the further spread of the Studenykivska cherry as a rootstock in production is: low yield of mother-seed trees and non-standard seedlings

The results of the experiment, which was established on the experimental plot at the Institute of Horticulture in the spring of 2014, are described. Experimental scheme: sweet cherries on the rootstocks Antypka (control), VSL-2 (control), Antypka with inserts of low-growing varieties of sweet cherries Studenykivska and Vstriecha (20, 50 and 50 cm with deepening), sweet cherry varieties Valeriy Chkalov, Liubava, Etyka.

The results of the study of the growth processes of sweet cherry trees of the Valeriy Chkalov, Liubava and Etyka varieties on the seed rootstock Antypka with inserts of different lengths of the low-growing cherry varieties Studenykivska and Vstriecha, the labor intensity of the formative pruning of trees and during their commercial fruiting, the early fruiting of combinations and their yield are presented. More active growth of trees was noted on the medium-growing vegetative rootstock VSL-2, the pruning of which was more labor intensive (by 1.5-2.0 times). The most early fruiting (by 4 years) were the varieties Liubava and Etyka in combination with the Studenykivska insert of 20 cm in length and Valeriy Chkalov with inserts of both cherry varieties of different lengths. Over the years of commercial fruiting, the most productive combinations of the main sweet cherry varieties on the rootstock VSL-2 and Antypka with an insert of the low-growing cherry variety Studenykivska were identified.

Key words: sweet cherry, variety, graft, rootstock, planting, labor intensity of pruning, fruit setting, removed wood, yield.

Одержано редколегією 20.02.2025